

22.10.2007

Dnro 474/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

ESITUTKINTARATKAISUN TEKEMINEN

1

KANTELU

- - - (jäljempänä kantelija) arvosteli X Oy:n ja asunto-osakeyhtiö Y:n puolesta eduskunnan oikeusasiamiehelle 6.2.2007 osoittamassaan kirjeessä Oulun kihlakunnan poliisilaitoksen poliisiviranomaisten menettelyä olla aloittamatta esitutkintaa asiassa, joka koski epäiltyä asunto-osakeyhtiön isännöitsijän ja hallituksen jäsenten syyllistymistä rikokseen.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumista

Kantelusta ja sen liitteinä olleista asiakirjoista ilmenee, että kantelija oli lähettänyt poliisille osoitetun 17.3.2005 päivätyn kirjeen, jossa oli viittaus aikaisempaan jo poliisilla esitutkinnassa olleeseen rikosasiaan. Kirje oli myös lähetetty tiedoksi syyttäjälle. Kirje oli numeroitu kolmeen kappaleeseen. Kirjeen kohta 1 käsitteli viitteessä mainitun rikosilmoituksen tutkintaa. Kirjeen 2 kohtaan kantelija oli kirjoittanut seuraavasti: "*Pyydän esitutkintaa, ovatko As Oy Y:n hallituksen jäsenet [kuusi nimeä] syyllistyneet rikoslain 36 luvun 5 §:n mukaiseen luottamusaseman väärinkäyttöön tai muuhun rikokseen, kun nämä em. yhtiön varsinaisessa yhtiökokouksessa 28.4.2004 As Oy-lain vastaisesti osallistuivat vastuuvapaudesta äänestettäessä päätöksen tekoon. Jätimme asiasta kanteen Oulun Ko:lle 8.7.2004 ja tuomio siitä on annettu 4.3.2005". Kirjeen 3 kohdassa esitettiin pyyntö loppulausunnon antamisesta ja asianomistajana kuulustelemisesta.*

Sittemmin kantelija X Oy:n nimissä lähetti Oulun kihlakunnan poliisilaitokselle 27.6., 1.8.2005 ja 27.9.2006 päivätyn esitutkintapyynnöt, jotka koskivat samaa asiakokonaisuutta kuin 17.3.2005 päivätystä kirjeestä. Tämän lisäksi kantelija lähetti asunto-osakeyhtiö Y:n hallituksen puheenjohtajan ominaisuudessa ja asiamiehenä toimineen asianajajan laatimana 29.9.2006 päivätyn tutkintapyynnön.

Poliisilta saadun selvityksen mukaan kantelijan tutkintapyyntöjen perusteella laadittiin 1.8.2005 ilmoitus poliisin rikosilmoitusjärjestelmään numerolla - - -. Asian tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario päätti asian esitutinnan 18.1.2007 sillä perusteella, ettei asiassa ollut syytä epäillä rikosta, vaan kysymys oli virheellisestä menettelystä yhtiökokouksessa, johon olisi käytettävä siviilioikeudellisia oikeussuojakeinoja (eli kanteen nostaminen tuomioistuimessa).

Kantelun liitteinä olleista asiakirjoista ilmenee edelleen, että tutkintapyyntöissä käsiteltyä asiaa oli käsitelty Oulun käräjäoikeuden 4.3.2005 antamassa lainvoiman saaneessa yhtiökokouksen päätöksen moittimista koskeneessa tuomiossa. Käräjäoikeuden tuomion mukaan asunto-osakeyhtiö Y:n yhtiökokouksessa syntyneitä päätöksiä muutettiin siten, että yhtiökokous ei myöntänyt vastuuvapautta vuonna 2003 toimineelle hallitukselle ja isännöitsijälle. Oulun käräjäoikeus oli edelleen 9.1.2006 antamassaan lainvoiman saaneessa tuomiossa päättänyt, että asunto-osakeyhtiö Y:n yhtiökokouksessa syntynyt päätös, jolla yhtiökokous oli päättänyt myöntää vastuuvapauden hallitukselle ja isännöitsijälle tilikaudelta 2004, julistettiin pätemättömäksi.

Kokoavasti voidaan todeta, että poliisille osoitetut tutkintapyyntö koskivat sitä, olivatko asunto-osakeyhtiö Y:n hallituksen jäsenenä toimineet henkilöt, isännöitsijä, hallituksen ja isännöitsijän asiamiehenä ja neuvonantajana toiminut asianajaja sekä tilintarkastajana toiminut henkilö syyllistyneet toiminnassaan luottamusmiesaseman väärinkäyttöön tai muuhun rikokseen toimiessaan asunto-osakeyhtiön hallinnossa tai osallistuessaan asunto-osakeyhtiötä koskevaan päätöksentekoon. Erityisesti tutkintapyyntöissä oli kysymys yhtiökokouksista, joiden yhteydessä esteellisiksi katsotut hallituksen jäsenet olivat osallistuneet joko itse tai asiamiehen välityksin äänestykseen, joka koski vastuuvapautta edellisellä tilikaudella toimineelle hallitukselle ja isännöitsijälle.

3.2

Poliisin menettelyä koskeva arviointi

3.2.1

Tutkintapyyntöjen kirjaaminen

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan kun asianomistaja tai joku muu ilmoittaa poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle rikoksesta tai tapahtumasta, jota hän pitää rikoksena, ilmoitus on viipymättä kirjattava.

Totean, että velvollisuus kirjata ilmoitus poliisille ilmoitetusta rikoksesta tai tapahtumasta on varsin ehdoton. Esitutkintasäännösten mukaan ilmoituksen kirjaamisen tarpeen ratkaisee ilmoittajan näkemys siitä, pitääkö hän ilmoittamaansa asiaa rikoksena. Vaikka poliisi katsoisi, että asiassa ei tutkintapyyntö perusteella ole syytä epäillä rikosta, kirjaaminen on tästä huolimatta tehtävä. Asiaa koskeva asetus ei liioin jätä soveltajalleen harkintavaltaa päättää ilmoituksen kirjaamisen ajankohdasta, vaan ilmoitus on mahdollisuuksien mukaan viipymättä kirjattava.

Oulun lääninhallituksen lausunnossa on todettu, että kantelijan ensimmäinen tutkintapyyntö oli jätetty 27.6.2005. Ilmoitus asiasta oli kirjattu vasta 1.8.2005 päivätyyn tutkintapyyntöön jälkeen, kun poliisille oli tehty toinen tutkintapyyntö samasta asiasta. Poliisin lääninjohto katsoo, että 27.6.2005 päivätyyn tutkintapyyntöön kirjaamiseen kulunut yli kuukauden pituinen aika on ollut liian pitkä.

Käytettävissäni olevien asiakirjojen perusteella ja kantelijan itsensäkin kertoman perusteella vaikuttaa siltä, että ensimmäinen poliisille osoitettu tutkintapyyntö, jossa pyydettiin tutkimaan 28.4.2004 pidetyssä asunto-osakeyhtiön yhtiökokouksessa tapahtunutta menettelyä, oli kuitenkin - lääninhallituksen näkemyksestä poiketen - päivätty jo 17.3.2005, eli näin ollen mielestäni on katsottavissa, että tutkintapyyntöön vastaanottamisesta sen kirjaamiseen on kulunut lääninhallituksen ilmoittamasta yli kuukauden viivästymisen sijaan yli neljä kuukautta.

Saatujen selvitysten perusteella pidän selvänä, että tutkintapyyntöä ei ole kirjattu siten kuin esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 1 §:n 1 momentissa edellytetään. Vakiintuneesti on katsottu, että säädöksessä mainittu "viipymättä" edellyttää, että kirjaaminen ei saa viipyä montakaan päivää. Sinänsä tässä tapauksessa viivästymisen kestolla (yli yksi vai neljä kuukautta) ei ole merkitystä oikeusasiamiehen toimenpidekäytännön valossa; rikosilmoituksen kirjaamisessa tapahtuneet viivästymiset ovat pääsääntöisesti johtaneet oikeusasiamiehen valvottavalle oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 2 momentin nojalla antamaan käsitykseen lain mukaisesta menettelystä.

Poliisilaitos ei ole pystynyt selvittämään, kenestä yksittäisestä virkamiehestä ilmoituksen kirjaamisen huomattava viipyminen on johtunut. Käsitykseni mukaan asian enempi selvittäminen ei käytettävissäni olevilla keinoilla ole mahdollista. Kun asiassa on tarkemmin jäänyt selvittämättä, kenen yksittäisen virkamiehen laiminlyönnistä viivästys ilmoituksen kirjaamisessa on johtunut, katson aiheelliseksi saattaa esittämäni käsityksen ilmitulleen menettelyn virheellisyydestä Oulun kihlakunnan poliisilaitoksen tietoon lähettämällä jäljennöksen tästä päätöksestäni kihlakunnan poliisipäällikölle.

3.2.2

Esitutkintaratkaisun viipyminen

Suomen perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytyksiä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Valtion virkamieslain 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksittä.

Esitutkintalain 6 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytyksiä.

Poliisilain 3 §:n mukaan poliisin tehtävät on hoidettava mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on

asetettava tärkeysjärjestykseen.

Esitutkintalain 2 §:n mukaan poliisin on toimitettava esitutkinta, kun on syytä epäillä, että rikos on tehty. Toisaalta, jos jostain tapahtumasta saatavissa olevien tietojen perusteella ei ole syytä epäillä rikosta, esitutkintaa ei saa toimittaa. Syytä epäillä -kynnystä on lain esitöissä (HE 14/ 1985 s. 16) kuvattu siten, että rikosta on syytä epäillä, kun asioita huolellisesti harkitseva ihminen havaintojensa perusteella päätyy tällaiseen tulokseen. Lain käyttämä sanamuoto jättää esitutkinnan toimittamisesta päättävälle viranomaiselle jossain määrin harkintavaltaa. Pelkkä poliisille tehty rikosilmoitus tai tutkintapyyntö ei siten automaattisesti johda esitutkintaan tai siihen, että jo aloitettu esitutkinta suoritetaan loppuun ja saatetaan syyttäjän syyteharkintaan. Asianosainen ei myöskään voi määrätä, mitä tutkintatoimenpiteitä poliisin tulee suorittaa tai miten poliisin tulee tutkintansa kohdistaa.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 3 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on mahdollisuuksien mukaan tehtävä selkoa asianomistajalle siitä, mihin toimenpiteisiin rikoksesta tehdyn ilmoituksen tai esitutkintaviranomaisen tietoon muuten tulleen rikoksen johdosta ryhdytään.

Tässä tapauksessa asiaa koskeva rikosilmoitus on kirjattu poliisin rikosilmoitusjärjestelmään 1.8.2005. Päätöksen, ettei asiassa ollut syytä epäillä rikosta, oli tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario tehnyt 18.1.2007. Asian käsittely rikosilmoituksen kirjaamishetkestä oli siten kestänyt noin vuoden ja viisi kuukautta ja poliisille lähetetystä ensimmäisestä tutkintapyyntöstä laskien noin vuoden ja yhdeksän kuukautta.

Asian tutkinnan aikana kantelija oli toimittanut poliisille uusia samaa asiaa koskevia tutkintapyyntöjä sekä asiaan liittyntä lisämateriaalia. Esitutkinta-aineistoa asiassa - - - tarkasteltaessa vaikuttaa siltä, että esitutkinta-aineisto ei sisällä muuta kuin varsin mittavan määrä kantelijan poliisille toimittamia asiakirjoja ja omia selvityksiään tapahtumista.

Totean ensinnäkin, että esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen palvelee niin rikosten asianosaisten oikeusturvan toteutumista kuin esitutkinnan tuloksellisuuttakin. Asianmukainen esitutkinta ja sen viivytyksetön toimittaminen on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta. Tutkintapyyntöä käsittelemälle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa, vaan esitutkintalaissa tarkoitettua hyväksyttävää aikaa on arvioitava huomioon ottaen laatu, laajuus sekä yksilölliset erityispiirteet. Myös asian käsittelyyn liittyvät ulkoiset tekijät, kuten käytettävissä olevat tutkintaresurssit sekä poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen, vaikuttavat tosiasiallisesti asian käsittelyn keston.

Käsittelyn kesto arvioitaessa otetaan huomioon muun muassa asian luonne, asianosaisten oma toiminta ja viranomaisen aktiivisuus. Mikäli viranomaisen menettelyyn sisältyy yksittäisiä pitkiä ajanjaksoja, joiden aikana asialle ei ulkopuolisen arvioijan silmin tarkastellen näyttäisi viranomaisessa tapahtuneen mitään, viranomaisen on kyettävä esittämään hyväksyttävät perusteet sille, miksi näin oli tapahtunut.

Esitutkintaratkaisun tekemisen viivytyksettömyyttä arvioitaessa on otettava huomioon myös se, että pääsääntöisesti asianomistajan oman syyteoikeuden käyttämisen edellytyksenä on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan virallisen syyttäjän päätös jättää syyte nostamatta, taikka syyttäjän tai esitutkintaviranomaisen päätös siitä, että esitutkintaa ei toimiteta tai se keskeytetään taikka lopetetaan.

On varsin tavallista, että poliisi suorittaa alustavia tutkimuksia tai vastaanottaa asianosaisilta selvityksiä esitutkintakynnyksen selvittämiseksi. On pitkälti yksittäisen tapauksen erityispiirteistä riippuvaista, minkälaisia ja kuinka aikaa vieviä tällaiset toimenpiteet ovat. Pidän kuitenkin selvänä, että – vaikka tällaisessa tapauksessa ei ole vielä kysymys esitutkinnasta – selvitykset on tehtävä esitutkintalain 6 §:n periaatteen mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä. Viime kädessä perustuslain 21 §:n asianmukaisen hallinnon ja valtion virkamieslain 14 §:n viivytyksettömyyden periaatteet edellyttävät, ettei esitutkintakynnyksen selvittämistä viivytetä aiheettomasti. Tällaiselle selvittämislle ei kuitenkaan voida asettaa yleistä enimmäisaikaa, sillä käytännössä ei liene olemassa täyttä selvyyttä siitä, kuinka kauan asianosaisen selvityksiä tulisi odottaa tai kuinka paljon niitä tulisi vastaanottaa ennen esitutkintaratkaisun tekemistä. Asiaa onkin näkemykseni mukaan arvioitava tapauskohtaisesti. Huomattava kuitenkin on, että vastuu esitutkinnasta ja siihen liittyvistä ratkaisuista kuuluu yksin viranomaiselle.

Rikoskomisario on selvityksessään kertonut olleensa virkavapaalla 18.9.2005- 28.7.2006 ja 1.10.–18.12.2006 väliset ajat. Selvityksestä ei ilmene, miten ensimmäisen tutkintapyynnön ja esitutkintaratkaisun välisenä aikana Oulun poliisilaitoksella on menetelty asiaa koskevien rikoskomisarion virkavapaan aikaisten tutkinnanjohtajuusjärjestelyiden osalta. Vaikuttaakin siltä, ettei asiassa ollut sovittu mitään sijaisuusjärjestelyjä. Selvityksissä ei ole tuotu myöskään esiin mitään seikkoja, joista ilmenisi syitä esitutkintaratkaisun viipymiselle. Totean tältä osin, että viime kädessä esitutkinnasta vastaa sitä johtava tutkinnanjohtaja, jonka on valvottava esitutkinnan edistymistä. Tutkijan velvollisuutena puolestaan on toimittaa esitutkintatoimenpiteet ilman aiheetonta viivytystä. Tutkinnanjohtajien esimiehillä puolestaan on oma johtamis- ja valvontavastuunsa.

Selvityksestä ei ilmene, onko poliisilaitoksella ollut ongelmia esitutkintatoiminnan organisoimisessa tutkinnanjohtajien virkavapauksia koskevien sijaisuusjärjestelyiden osalta. Myöskään lääninhallitus ei ole tuonut tällaisia seikkoja lausunnossaan esille. Toisaalta kantelijan lukuisat yhteydenotot poliisille ja tiedustelut tutkinnan etenemisestä antavat viitteitä siitä, ettei asian tutkintavastuusta rikoskomisarion virkavapaiden aikana ollut huolehdittu ainakaan siten, että kantelijalle olisi tehty selkoa siitä, mihin toimenpiteisiin rikoksesta tehdyn ilmoituksen tai esitutkintaviranomaisen tietoon muuten tulleen rikoksen johdosta ryhdytään.

Tätä asiaa arvioidessani katson, että asiassa olisi ollut perusteltua menetellä siten, että – ottaen huomioon asiassa jo kulunut aika – tutkintapyynnön esitutkintakynnystä koskeva harkinta olisi suoritettu ripeämmin kuin mitä sittemmin oli tapahtunut. Tätä näkökohtaa vasten saatan käsitykseni

esitutkintaratkaisun tekemisen joutuisuudesta tutkinnanjohtajana toimineen rikoskomisarion sekä Oulun kihlakunnan poliisilaitoksen tietoon vastaisen varalle.

3.2.3

Esitutkintaratkaisun perustelut

Kantelussa on kysymys siitä, olisiko poliisin pitänyt käynnistää esitutkinta kantelijan esittämän epäillyn luottamusmiesaseman väärinkäytön tai muun kyseeseen tulevan rikoksen vuoksi.

Oikeusasiamiehellä ei ole lain mukaan oikeutta tutkia yksityishenkilöiden tai yksityisten yritysten menettelyä. Tästä syystä oikeusasiamiehellä ei myöskään ole toimivaltaa määrätä poliisia suorittamaan esitutkintaa yksityishenkilön (luonnollisen tai juridisen) tekemäksi epäillyn rikoksen selvittämiseksi. Rajoitan asiassa arvioni siihen, oliko rikoskomisariolla lainmukaisia perusteita olla aloittamatta esitutkintaa kantelunalaisessa tilanteessa. Ratkaisullani en myöskään ota kantaa siihen, onko asiassa mielestäni käytettävissä olevien tietojen perusteella tapahtunut rikosta vai ei.

Esitutkintalain 2 §:n sisältö ja sen tulkintaa on selostettu edellä kohdassa 3.2.2.

Esitutkintalain 2 §:n syytä epäillä -kynnyksen soveltaminen konkreettiseen tapaukseen jättää tutkinnanjohtajalle jonkin verran harkinnanvaraa. Tämä johtuu paitsi käsitteen avoimuudesta ja tulkinnallisesta väljyydestä, myös siitä, että tapausta koskevaa näyttöä (epäilyn perustaa) ei ole mahdollista arvioida ja määrittää täsmällisesti esimerkiksi matemaattisesti. Toki esitutkinnan aloituspäätökselle pitää pystyä esittämään asianmukaiset perusteet. Kuten lainkohta edellyttää, epäilyllä pitää olla syynsä, mikä viittaa siihen, että epäilyn tueksi on jotakin konkreettista selvitystä. Jos konkreettista epäilyä ei poliisin käsityksen mukaan ole, esitutkintaa ei saa aloittaa. Totean, ettei poliisi ole sidottu siihen, mitä asianomistaja tutkintapyyntössään esittää. Sen ratkaiseminen, miltä osin poliisilla on syytä epäillä rikos tehdyksi, on poliisin harkintavaltaan kuuluva asia. Poliisi ei myöskään ole sidottu niihin rikosnimikkeisiin, jotka tutkintapyyntön tehneen asianomistajan näkemyksen mukaan asiassa täytyvät.

Esitutkintalaissa asetettu näyttökynnys koskee siis epäilyä rikoksen tapahtumisesta. Nimenomaista säännöstä ei sen sijaan ole siitä, miten vahvasti epäilyn tulee kohdistua tiettyyn henkilöön tai henkilöihin, jotta juuri häntä/heitä voidaan kuulustella rikoksesta epäillyn asemassa. Esitutkintalaista ja sen perusteluista mielestäni ilmenee, että henkilöä ei pidä kuulustella syyliseksi epäiltynä, ellei rikosepäilyä voida perustellusti kohdistaa häneen (ks. erityisesti esitutkintalain 8 ' 2 momentti ja 9 ' sekä näiden lainkohtien perustelut HE 14/1985 s. 19).

Käsitykseni mukaan Oulun käräjäoikeudessa vireillä olleessa riitaoikeudenkäynnissä ja poliisille tehdyssä tutkintapyyntössä on ollut kysymys olennaisesti samojen tapahtumien tutkimisesta ja arvioinnista. Totean tältä osin yleisellä tasolla, että riitaoikeudenkäynnin lopputuloksella ei ole ratkaisevaa

merkitystä arvioitaessa henkilön rikosoikeudellista vastuuta. Oikeudenkäynnin lopputulokselle voidaan kuitenkin antaa painoarvoa esimerkiksi silloin, kun arvioidaan, onko riitaoikeudenkäynnin lopputuloksessa jotain sellaista, mikä voi vaikuttaa esitutkinnan aloittamiseen esitutkintalain 2 §:n kannalta.

Tulkintani mukaan poliisille osoitetuista tutkintapyynnöistä, joiden perusteissa oli tukeuduttu tuomioistuimen antamiin ratkaisuihin, on pääteltävissä, että kantelijan käsityksen mukaan asiassa oli syyllistytty rikoslain 36 luvun 5 §:n mukaiseen luottamusmiesaseman väärinkäyttöön tai muuhun rikokseen, koska vastuuvapaudesta äänestettäessä siihen oli osallistunut asunto-osakeyhtiölain 27 §:ssä tarkoitettulla tavalla esteellisiä henkilöitä, jotka olivat äänestäneet itselleen vastuuvapauden.

Rikoslain 36 luvun 5 §:ssä tarkoitettuun luottamusaseman väärinkäyttöön syyllistyy henkilö, jonka tehtävänä on hoitaa toisen taloudellisia tai oikeudellisia asioita, jos hän väärinkäyttää luottamusasemaansa muun muassa ryhtymällä sellaiseen toimeen, johon hänellä ei ole oikeutta, ja siten aiheuttaa vahinkoa sille, jonka asioita hänen tulee hoitaa. Vahingolla tarkoitetaan sekä taloudellista että muuta vahinkoa. Taloudellisena vahinkona on vakiintuneesti pidetty jo taloudellisen aseman tosiasiallista heikentymistä tai välitöntä vaarantumista, ei pelkästään kirjanpidollisesti todettavaa ja lopullisena pidettävää rahan tappiota. Luottamusaseman väärinkäytön rangaistavuus edellyttää rikosentekijältä tahallista toimintaa. Tämä tarkoittaa, että tekijän on täytynyt ymmärtää ryhtyvänsä toimeen, johon hänellä ei ole oikeutta, ja että hän on pitänyt edellä tarkoitettua vahingon aiheutumista oman toimintansa varmana tai varsin todennäköisenä seurauksena (ks. KKO 2006:72).

Rikoskomisario on selvityksensä mukaan pitänyt selvänä, että asiassa ei tutkintapyynnössä mainituin tavoin täyty luottamusmiesaseman väärinkäytön tai minkään muunkaan rikoksen tunnusmerkistö vaan kysymys oli siviilioikeudellisesta riita-asiasta. Rikoskomisario toteaa päätöksensä perusteluissa seuraavasti: "*Tekijän on mielletävä aiheuttavansa varsin todennäköisesti päämiehelleen vahinkoa. Säännöstä ei sovelleta huolimattomuudesta tehtyihin laiminlyönnteihin tai harkinta- ja arviointivirheisiin*". Käsitykseni mukaan rikoskomisarion edellä esittämä näkemys antaa viitteitä siitä, että hän on katsonut, ettei luottamusaseman väärinkäytön tunnusmerkistön täyttymiseksi edellytettävä tahallisuusvaatimus ole täytynyt. Minulla ei sinänsä asiassa kertyneen esitutkinta-aineiston perusteella ole perusteita kyseenalaistaa rikoskomisarion tekemää arviota.

Rikoskomisarion näkemyksen mukaan kantelijan tutkintapyynnöissään esille tuomat tapahtumat asunto-osakeyhtiön hallinnon hoitamisessa ovat olleet menettelyvirheitä. Rikoskomisario on päätöksessään ottanut huomioon myös kantelijan myöhemmin tekemät väitteet uusista menettelyvirheistä asunto-osakeyhtiön hallinnon hoidossa. Hänen selvityksestään ilmenee, että hän oli keskustellut syyttäjän kanssa siitä, oliko hänen näkemyksensä esitutkintaratkaisun perusteista oikea. Vaikka syyttäjän kanssa käyty keskustelu vaikuttaa siinä mielessä epäviralliselta, ettei kyseessä ole ilmeisestikään ollut esitutkintalain 4 §:n 3 momentin mukainen esitutkinnan rajoittamisesitys

syyttäjälle (vaikka se kirjallisesti siinä muodossa syyttäjälle esitettiin) eikä liioin 15 §:n 2 momentin mukainen syyttäjän esittämä pyyntö esitutinnan toimittamisesta ja vaikka tutkinnanjohtajalla on vastuu mm. siitä, että suoritettu tutkinta on riittävä ennen esitutkintaratkaisun tekemistä, on rikoskomisarion menettelyn arvioinnissa on otettava huomioon, että syyttäjä oli arvioinut hänen esittämänsä esitutkintaratkaisun perusteet riittäviksi.

Totean omalta osaltani, että sovellettavat säännökset antavat soveltajalleen jossain määrin harkintavaltaa. Tämä johtuu muun muassa säännösten tulkinnanvaraisuudesta. Minulla ei ole laillisuusvalvojana mahdollisuutta ryhtyä arvioimaan sitä, ovatko poliisin asiassa tekemät tutkintatoimenpiteet tai tutkinnanrajaukset onnistuneita, mikäli poliisi on pysynyt sille lain mukaan kuuluvan harkintavallan rajoissa. Saadun selvityksen perusteella asiassa ei ole aihetta epäillä, että rikoskomisario olisi ylittänyt harkintavaltaansa tai käyttänyt sitä väärin jättäessään esitutinnan suorittamatta. Näin ollen asia ei tältä osin anna aihetta toimenpiteisiin.

3.2.4

Esitutkintaratkaisusta ilmoittaminen

Kantelussa arvosteltiin rikoskomisariota siitä, ettei hän ilmoittanut esitutkintaratkaisustaan asunto-osakeyhtiön asiamiehelle, vaikka (myös) tämä oli 29.9.2006 tehnyt tutkintapyynnön poliisille koskien samaa asiakokonaisuutta kuin kantelijan itsensä tekemissä tutkintapyynnöissä oli käsitelty.

Kysymys oli siitä, että kantelija oli tehnyt tutkintapyynnot poliisille sekä asunto-osakeyhtiön hallituksen puheenjohtajan ominaisuudessa (jonka tutkintapyynnön oli laatinut asunto-osakeyhtiön asiamiehenä toiminut asianajaja) että taloyhtiön osakkaan (X Oy) ominaisuudessa. Käytännössä kaikki poliisille tästä asiasta tehdyt tutkintapyynnot olivat "henkilöityneet" kantelijaan.

Lääninhallituksen poliisiosaston lausunnossa todetaan, että käytettävissä olevan selvityksen perusteella päätöksestä ei ilmoitettu asunto-osakeyhtiön asiamiehenä toimineelle asianajajalle. Lääninhallituksen näkemyksen mukaan tiedon lähettäminen asiamiehelle olisi ollut suositeltavaa, vaikka tieto tässä tapauksessa oli lähetetty asunto-osakeyhtiö Y:n hallituksen puheenjohtajana toimineelle kantelijalle ja sitä kautta asunto-osakeyhtiö oli tosiasiallisesti saanut tiedon poliisin tekemästä päätöksestä.

Tutkinnanjohtajan on esitutkintalain 47 §:n mukaan huolehdittava siitä, että esitutinnan lopettamispäätöksestä tai päätöksestä, jossa todetaan, ettei esitutkintaa ole toimitettava, ilmoitetaan asianomistajille ja esitutkinnassa asianosaisina kuulustelluille, jollei sitä ole pidettävä tarpeettomana.

Lain maininta esitutkintapäätöksen ilmoittamisen tarpeettomuudesta jättää asiasta päättävälle virkamiehelle jossain määrin harkintavaltaa, vaikka tuo harkintavalta on käsitykseni mukaan varsin rajoittunutta ottaen huomioon mm. asianomistajan syyteoikeuden käyttö. Ilmoittamatta jättäminen on lain tarkoitus huomioon ottaen käsitykseni mukaan poikkeus ja pääsääntönä on pidettävä sitä, että asiasta ilmoitetaan lainkohdassa mainituille tahoille.

Kun laki antaa asiasta päättävälle virkamiehelle jossain määrin harkintavaltaa eikä ilmoittamiseen ole lain mukaan ehdotonta velvollisuutta, ottaen myös tässä tapauksessa huomioon sen, että asiasta oli ilmoitettu tutkintapyyntön asiamiehen ohella allekirjoittaneelle kantelijalle, pidän riittävänä toimenpiteenä lääninhallituksen lausuntoon yhtyen kiinnittää rikoskomisarion huomiota tapahtuneeseen.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdissa 3.2.1 ja 3.2.2 esittämäni käsitykset velvollisuudesta kirjata rikosilmoitus viipymättä sekä menettelystä esitutkintakynnyksen harkinnassa rikoskomisarion sekä Oulun kihlakunnan poliisilaitoksen tietoon. Lisäksi saatan edellä kohdassa 3.2.4 esittämäni käsityksen rikoskomisarion menettelystä esitutkintaratkaisusta ilmoittamisesta hänen tietoonsa.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennökset päätöksestäni rikoskomisariolle ja Oulun kihlakunnan poliisipäällikölle. Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi myös Oulun lääninhallituksen poliisiosastolle.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aiheutta ja sen liitteet palautetaan ohessa.